

Information och debatt om svensk rättspsykologi

Sven-Åke Christiansson, red. **Rättspsykologi. Den forensiska psykologin i Sverige – en kunskapsöversikt.** 359 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1996. Pris ca 425 kr. ISBN 91-27-05637-6.

Recensent: överläkare Hans Kåreland, rättsmedicinalverkets rättspsykiatriska avdelning, Uppsala.

Bokens baksidestext lovar mycket, och boken håller de löften som ges.

Boken är modern och för in läsaren i aktuell vetenskaplig forskning och diagnostik i ämnesområdet i Sverige idag. Den uppehåller sig också vid vissa aktualiteter i svensk samhällsdebatt.

Verket är av hög klass och fyller ett behov av information och debatt om svensk rättspsykologi i synnerhet men också om svenskt rättssamhälle, behandlingsmetoder i Sverige av psykologisk art och om senaste tidens rön på det vetenskapliga området.

Biologiska aspekter saknas

Naturligtvis finns skönhetsfel på några ställen i boken. Boken framför också åsikter som inte kan stå oemotsagda. Rent allmänt undviker samtliga författare biologiska aspekter, i synnerhet saknas referenser till moderna idéer om ärftliga faktors betydelse i exempelvis brottsutvecklingen hos unga individer.

En svensk rättspsykolog i rättspsykiatrisk undersökning kan mycket väl uttala sig om lämpligheten av att döma en person till behandling av visst slag.

Öppen psykiatrisk vård under övervakning existerar inte som påföljd i det svenska rättsystemet efter 1992.

Riskindikatorer för våldsbeteende

Britt af Klinteberg har tyvärr inte lyckats presentera »Tidiga riskindikatorer för våldsbeteende» på ett begripligt sätt. Avsnittet är rörigt och osammanhängande. Britt af Klinteberg presenterar lösryckta hypoteser och enstaka fakta utan referens till någon övergripande teori, såvida inte

illustrationen på sidan 57 skall vara detta.

De tankar som framförs om samband mellan hyperaktivt beteende och alkoholproblem återfinns inte i samtida vetenskaplig litteratur, men presenteras inte heller på ett sätt som övertygar läsaren att de kan vara möjliga.

Hyperaktivitet hos barn anses allmänt kunna vara en del av symtomkomplexet DAMP (deficit in attention, motor control and perception)/ADHD (attention deficit hyperactivity disorder), men den diskussionen undviker Britt af Klinteberg.

I annan vetenskaplig litteratur om hyperaktivitet används ofta DSM(diagnostic and statistical manual of mental disorders)-systemet för att kommunicera och diskutera – dock inte i denna artikel.

Vad är psychoticism? Termen är tyvärr ny för mig, jag har inte kunnat läsa den i någon annan litteratur. Det finns andra begrepp som är mer allmänt kända och som bättre kunnat beskriva vad Britt af Klinteberg menar.

Minderårigas brottslighet

Håkan Stattin ger å andra sidan lättfattligt och på ett övertygande sätt en bild av »Brottsligheten före 15 års ålder».

I sin framställning utgår Stattin från Idaprojektet, en svensk klassiker bland longitudinella studier då det gäller asocialitetsutveckling och kriminalitet. En möjlig invändning mot Stattins framställning kan vara att han inte diskuterar genetiska faktors betydelse i sammanhanget.

Brottsanalys och gärningsmannaprofiler

»Brottsanalys och gärningsmannaprofiler» har inte fått sitt riktiga genombrott i Sverige ännu, Ulf Åsgård ger en bra framställning av det nuvarande läget.

Ulf Åsgård vill införa dimensionen moralisk begriplighet, som skulle bidra till en sofistisering av den grova uppdelningen av mord i organiserade och kaotiska. Varför inte lika gärna dimensionerna emotionell begriplighet/obegriplighet och social begriplighet/obegriplighet? Vad är moral i detta sammanhang? Vems moral åsyftas?

Har inte arvet från Hägerström och Hedenius lärt oss att

moralisk begriplighet är i det närmaste obegriplig.

Britt Ahlgårds välskrivna kapitel »Polisförhör med barn» kan man mycket väl använda som en metodbeskrivning i ämnet.

Sexuella övergrepp

Boken uppehåller sig vid några ämnesområden som återkommer i flera artiklar, ett av dem är sexuella övergrepp på barn. Ett annat är kriminalvården i Sverige.

Birgitta Göransson och Inga Tidefors Andersson presenterar på 50 sidor psykologi i kriminalvården i Sverige.

På Skogomeanstalten pågår sedan många år en i Sverige mycket uppmärksam och lovande behandling av män som begått sexuella övergrepp. I föreliggande volym presenteras en första och preliminär uppföljning av detta stora projekt som pågått sedan 1983.

Inga Tidefors Anderssons framställning tyngs tyvärr av en alltför ingående metodbeskrivning, som egentligen hör hemma på ett forskningsseminarium.

Kvalitetsförsämring i omhändertagandet

Om man tänker på behandling av svårt utsatta människor så är svensk kriminalvård en gåtfull institution. Inom svensk kriminalvård pågår ett stort antal påverkansprogram, exempelvis Rattfällan, Slagugglan. Ingenstans har jag någonsin sett en uppföljning av dessa påverkansprojekt, dvs vilka resultat de ger på de klienter de skall påverka.

Illvilliga rykten påstår att resultaten av denna påverkan är något bättre än slumpen.

Antalet psykologer inom kriminalvården har sjunkit kraftigt under de senaste åren – vilket talar för en kvalitetsförsämring i omhändertagandet av psykiskt svårt störda individer inom kriminalvården.

Insatser av psykologer och psykiatrer är mycket skiftande i kvalitet och omfattning från ort till ort, anstalt till anstalt, region till region.

Kriminalvården tycks sakna program för omfattning, kvalitet och inriktning på psykologiska och psykiatriska insatser inom sin sfär. Psykologi och psykiatri borde vara viktiga hjälpvetenskaper till kriminalvården.

Är det typiskt för svensk kriminalvård att Tommy Hallquist, som står utanför kriminalvården, refererar Sten Levanders undersökning från 1996 om den psykiska hälsan inom kriminalvården?

Denna undersökning har en märklig förhistoria. Fängelseutredningen som presenterade sitt huvudbetänkande 1993 genomfördes av jurister. Inte ens i delbetänkandet Kriminalvård och psykiatri (SOU 1994:5), gavs något nämnvärt utrymme för psykiatriska synpunkter. Sten Levander erbjöd sig att genomföra ett forskningsprojekt för utredningen om den psykiska hälsan inom kriminalvården, men hans förslag avböjdes.

Birgitta Göransson anser det vara en allvarlig svårighet för kriminalvården att normaliseringsprincipen skall råda, vilket enligt Göransson medför att »kriminalvården inte får bygga upp vård för sina klienter».

För det första anser jag inte att Birgitta Göranssons slutledning är korrekt.

För det andra är det snarast en stor lycka att kriminalvården inte längre försöker bygga upp en egen kompetens innanför sina egna murar. Svensk kriminalvård borde ha betydligt fler kontakter med omvärlden.

Lätt och spännande läsning

Boken »Rättspsykologi» rekommenderas till läsning för alla som arbetar med psykiatri i någon form. Den är lättläst och spännande. •

Inga nyheter men bra repetition om hjärtbesvär

H J Dargie, J J V McMurray, P A Poole-Wilson, eds. **Managing heart failure in primary care.** 191 sidor. London: Blackwell Science, 1997. Pris £ 19.95. ISBN 0-86542-966-9.

Recensent: primärvårdschef Eva Boëthius, Danderyd.

Boken inleds med den teoretiska bakgrunden till hjärtbesvär. Man får en bra repetition där korta summeringar är gjorda i färgade rutor, vilket gör att texten är lättläst och pedagogiskt uppställd. Slutsatserna